

Romák a metrón, villamoson

Különleges megemlékezések

„A villanyoson is beszélük!” Valamikor a legutóbbi megelőző századforduló környékén, ha valami nagyon nyilvánvaló és köztudott volt, hiába igyekeztek elmismásolni, azt a pesti ember, gyakran e szófordulatokkal jelezte a szűkebb társaságban.

A XX. századi reklámhatás-vizsgálatok tudományosan igazolták, hogy az európai világvárosokban a társas közlekedési (tömegközlekedési) eszközökön elhelyezett hirdetések érik el a legtöbb embert, azaz az válik általánosan leginkább ismertté (ha úgy tetszik, arról beszélnek), amit a villamoson, autóbuzson, metrón szinte észrevétlen elolvasnak. A televíziózás hőskorában ugyan egy ideig megingott ez a tézis, ám a sok csatorna általánossá válásával, a video- és internet-korszak beköszöntével, a napi médiafogyasztás olyannyira szétterelődött, hogy az adott, jól behatárolható „célközönség” elérésére újfent a járműveken, járművekben, illetve váróterekben elhelyezett reklám lett a „legköltséghatékonyabb” eljárás.

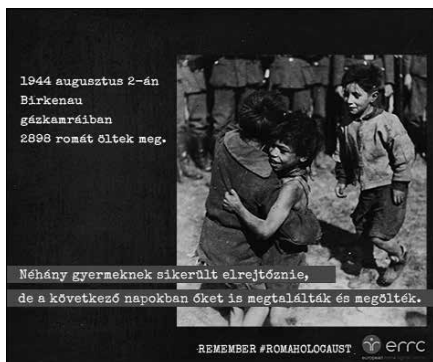
Ezért is örvendetes, hogy a Budapesti Közlekedési Központ (BKK) járművei és környezetük egyre gyakrabban adnak teret közcélú közösségi reklámoknak, művelődési, művészeti kampányoknak. Történelmi-kulturális évfordulók, nemzeti ünnepek, szépirodalmi alkotók, fiatal magyar mérnöki teljesítmények, fotó- és képzőművészeti remek ismertetésére is számos példa akadt már. Mindezek jelentőségét nem szabad alábecsülni. Egy villamoson vagy villamosmegállóban elhelyezett hirdetéssel például naponta akár több százezer ember is biztosan elérhető. A várakozás és utazás során ráadásul az emberek fogékonyabbak is a reklámokra, hiszen alkalmi időöltésként is rá-ráévednek a figyelemfelkeltő felületekre. Olyasmiről is élményt, információt szerezhetnek, amire egy árva másodpercet sem áldoznának egyébként.

A budapesti nagykerületen végigfutó „négyes-hatos” villamosvonal ez idő tájt két dologról híres. Egyrészt ezeken a síneken robognak a Combinók, a

világ jelenleg leghosszabb egy utasterű villamosai, másrészt ez a járat-pár büszkélkedhet a világ legnagyobb utasforgalmat lebonyolító villamosa címmel. Közel 220 000 utast szállít naponta!

Ezt a 220 ezer utast célozta meg az a különös szembesítés, melyet április 8., a Nemzetközi Roma Nap tiszteletére találtak ki és valósítottak meg. A négyes-hatos megállóiban elhelyezett plakátokról hetekig a magyar kultúra és történelem jelentős, illetve kevésbé ismert alakjainak óriásportréi tekintettek az utazóközönségre. Minden megállóban egy-egy személyiség képe. Amíg a villamos a következő megállóig ért, bejátszott hanganyag segítségével ismertették röviden a látott archoz tartozó életutat. Hallhatták *Cziffra György*, az angyalföldi zenész cigány családból származó világhírű zongoraművész; *Farkas János* olimpiai bajnok, világválogatott labdarúgó, magyar gólkirály; *Péli Tamás* nemzetközileg jegyzett festőművész, országgyűlési képviselő és a süteménynévként s egy valóságos hercegné elcsábítójaként egyaránt híressé lett egykori primás, *Rigó Jancsi* pályáját. Olyan kevésbé neves romákra is felfigyelhetek ily mód, mint a *Sütő András* drámaírónk fél szemét is követelő marosvásárhelyi fekete március magyarverésekor megtámadottak védelmére érkező romák egyikére: *Puczi Bélára*. („Ne féljete magyarok, itt vannak a cigányok!”). Sokak csodálkozhattak rá az 1956 vérvizatarában járőrözés közben 17 évesen hősi halt *Corvin köz*i forradalmár, *Kócos* (eredeti nevén *Szabó Ilona*), de a *Costa Concordia* óceánjáró elsüllyedésekor mások életét mentő, a magáét odahagyó hajózenész, *Fehér Sándor* áldozatára is. A *Víg-színház*hoz közeli megállóban elevenítették fel *Rácz Béla* és brigádja emlékét, akik a főváros legnagyobb befogadóképességű színházépületének újjáépítésén ácsként vettek részt.

A megsemmisítésre szánt, de a holokausztot túlélte *Horváth Zsuzsanna* portréját és történetét ahhoz a *Boráros téri* megállóhoz telepítették, amely a legközelebb van a deportálások marhavagonjait útra



bocsátó hajdan volt Ferencvárosi pályaudvarhoz, s a mai Nehru-parti roma holokauszt emlékműhöz. A projekt kezdeményezői, a Roma Sajtóközpont s a Közép- és Kelet-európai Történelem és Társadalom Kutatásáért Közalapítvány ugyanis nemcsak a magyar nemzetért és nemzeti kultúráért sokat tett magyar romákra, hanem a cigányságuk miatt kirekesztettek, meghurcoltak, áldozatul esettek is fel kívánta hívni a figyelmet. A megvalósítás során a Fővárosi Önkormányzat, a Budapesti Közlekedési Központ és az Emberi Erőforrások Minisztériuma is támogatta, segítette e kettős üzenet célhoz juttatását.

A kezdeményezést a főváros (utazó)közönsége egyértelmű elismeréssel fogadta, ami mindenképpen ösztönzőleg hatott a július 31-én indult rokonprojekt szervezőire. Ezúttal a Magyar Zsidó Kulturális Egyesület szervezésében, a Romaverzum és a Néprajzi Múzeum fogott össze a BKK-val, s a legfőbb támogató a Miniszterelnökség lett.

1944. augusztus 2-áról 3-ikára virradó éjjel számolták fel az auschwitzi láger „cigánytáborát”. Az ekkor meggyilkolt (lelőtt, agyonvert, elgázosított és elégetett) romák emlékére az Európa Parlament idén áprilisban augusztus 2-át a Roma Holokauszt Emléknapjává nyilvánította. Az évfordulóra s emléknapra tekintettel a 2-es, 3-as és 4-es metró szerelvényeiben szeptember 30-áig dokumentumképeket, történelmi tablókát, cigány túlélők tanúságait, roma költők és festők e tárgyú alkotásait láthatják-olvashatják az utasok. A kiállítást – az MTI tudósítása szerint *Donáth* László evangélikus lelkész és *Takács Szabolcs*, a Miniszterelnökség európai uniós ügyekért felelős államtitkára, a Nemzetközi Holokauszt Emlékezési Szövetség (IHRA) magyar elnöke nyitotta meg, majd a cigányság nevében *Rostás-Farkas* György író, költő, újságíró emlékezett a holokauszt roma áldozataira. A megnyitót, amelyen a diplomáciai testületek képviselői – többek között az amerikai és a német nagykövetség munkatársai, valamint Izrael hazánkba akkreditált nagykövete – is részt vettek, a Snétber-

ger Zenei Tehetség Központ növendékei tették még emlékezetesebbé.

A metrókiállításnak a „*Pharrajimos – A roma holokauszt, Egy elhallgatott tragédia*” címet adták, mivel sokáig kutatatlan, említetlen tabutéma volt, hogy a nácizmusnak a zsidók mellett több tízezernyi roma áldozata is volt. Közös a sors, közös a felelősség, ezért vállaltuk ezt a kiállítást – fogalmazott a szervezet elnöke és a tárlat egyik kurátora, *Kirschner Péter*. Megnyitóbeszédében *Takács Szabolcs* emlékeztetett rá, hogy Európában a romák több évszázados megbélyegezettsége és társadalmi kirekesztettsége a nemzetiszocialista rezsimek térhódításával először nyílt diszkriminációba, majd teljes jogfosztottságba fordult. Magyarországon már 1938-ban belügyi rendelet írta elő a csendőrség számára, hogy megbízhatatlan személyként kell kezelni minden cigány lakost, 1944-ben pedig országos szinten folyt a romák szervezett deportálása és meggyilkolása. A roma holokausztban megölt és megkínzott honfitársaink elvesztésével – tette hozzá – jövátelhetetlen és megmagyarázhatatlan tragédia, öncsonkítás érte a magyar nemzetet.

A kiállítás részévé tett három metróvonal az ez évi adatok szerint munkanapokon 1 235 806 utast szállít. Ebben a számban természetesen az átszállások és az oda-visszautazások is benne számláltnak, így óvatos becslések szerint valójában napi 7-800 ezer emberről van szó. A kiállítás két hónapjára, a nyárra és a belső idegenforgalomra is tekintettel ez akár 900 ezret is megközelítő létszámmá rúghat. Ennyien látják egyszer, többször vagy sokszor a képeket, olvassák a sorsidéző mondatokat. Sokakat megérint és másokat hidegen hagy. Egy dolog azonban mindenképpen véget ér: a roma holokauszt soha többé nem lehet ismeretlen fehér folt a történelem térképén, hiszen százezrek, közel milliók értesülnek róla. Már a metróon is (ha úgy tetszik: a villamoson is) beszélnek. Soha többé nem lehet tehát „elhallgatott tragédia”.

- háas -

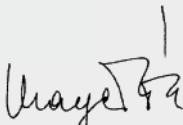
Kedves Barátunk!

Köszönjük, hogy a Filantróp Társaság Barátság Egyesületének – mely a BARÁTSÁG című folyóirat kiadója – juttatta személyi jövedelemadójának 1%-át: 54 832 Ft-ot. A pénzt a lap megjelentetésére fordítottuk. Kérjük, gondoljon ránk ismét, amikor 2015. évi személyi jövedelemadójának 1 százalékáról rendelkezik és kedvezményezettként a Filantróp Társaság Barátság Egyesülete adószámát:

18037511-1-43

tüntesse fel. Zárt borítékban, adóbevallásával együtt küldje meg az Adóhivatalnak. Fontos, hogy Ön a borítékon megadja nevét, lakcímét és adóazonosító jelét is.

Köszönettel és tisztelettel:


Mayer Éva
elnök